ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 134 ОТ 19.04.2023 Г. ПО В.Ч.Н.Д. № 185/2023 Г. НА ОС - КЮСТЕНДИЛ

(докладчик Пенка Братанова)

Чл. 151, ал. 1 НК
Чл. 63, ал. 1, т. 3 НК
Чл. 243 НПК
Чл. 3 КЗПЧОС

Разследването страда от непълнота – в разпитите си свидетелката изрично е посочила, че преди деянието е съобщила на обвиняемия за възрастта си. Игнорирането на показанията ѝ от страна на прокуратурата буди недоумение. Районната прокуратура е приела, че показанията ѝ са изолирани от другите доказателства, без да предприеме необходимата активност за изясняване на този важен въпрос. Акцентирано е на формираното у свидетелката женско самосъзнание, което не означава, че обвиняемият не е знаел за възрастта ѝ.

При провеждане на разследването не е съобразено, че то е свързано със сексуално посегателство спрямо малолетно лице. По отношение на деянията против половата неприкосновеност спрямо малолетни лица международните стандарти, свързани с наказателноправната закрилата на жертвите от престъпления, са завишени. Въведените от ЕС стандарти са обективирани в Хартата на основните права (2007/С 303/01), Рамково решение на Съвета относно борбата със сексуалната експлоатация на децата и детската порнография (2004/68/ЈНА), Рамково решение на Съвета относно борбата с трафика на хора (2002/202/629 ЈНА), Рамково решение на Съвета от 15.03.2001 г. относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления (2001/220 ЈНА). Тези стандарти, както и подписаната от Република България Конвенция 201 на СЕ за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуална злоупотреба ясно демонстрират нетърпимостта на съвременните демократични общества към всички форми на сексуално насилие срещу децата. Пострадало е лице, което е уязвимо с оглед на възрастта си. Обект на посегателство е половата неприкосновеност. Накърнени са основни права по смисъла на чл. 3 от ЕКПЧ, свързани със забрана за унизително отношение. Спрямо пострадалите лица е необходимо да се провежда както бързо, така и ефективно разследване.

Пасивността на разследващите органи относно изясняване на съществени за доказването обстоятелства, както и превратният анализ на доказателствената съвкупност несъмнено сочат за игнориране правата на жертвата в наказателното производство, респективно за въвеждане на изисквания към поведението ѝ, без да се съобрази малолетието ѝ и специфичните ѝ нужди от защита.

Конкретната степен на обществена опасност на деянието е висока, доколкото несъмнено чрез него е повлияно върху формирането на детския организъм, върху преждевременното сексуално съзряване, върху нормалното психологично израстване на личността и нейната социализация.

Районният прокурор е образувал досъдебно производство (ДП) за престъпление по чл. 152, ал. 4, т. 1 вр. ал. 1, т. 2 НК вр. чл. 63, ал. 2, т. 2 НК, впоследствие преквалифицирано по чл. 151, ал. 1 вр. чл. 63, ал. 1, т. 3 НК – за това, че на 20.07.2021 г. обвиняемият Л.Б. е извършил съвкупление с малолетно лице от женски пол – С.Б., и извършеното не представлява престъпление по чл. 152 НК. По време на деянието обвиняемият е бил непълнолетен, но е могъл да разбира свойството и значението на деянието си и да ръководи постъпките си.

Прокурорът е прекратил досъдебното производство с постановление, тъй като е приел, че не са налице доказателства, обуславящи субективната страна на извършеното от обвиняемия престъпление – същият не е знаел или предполагал, че пострадалата не е навършила 14-годишна възраст.

Повереникът на пострадалата обжалва постановлението за прекратяване на ДП пред съответния районен съд. С определение районният съд е приел, че изводите на прокурора не почиват на обективен и задълбочен анализ на събрания доказателствен материал, респективно че този материал не е анализиран в съвкупност с наличните обективни данни за описаните в тях събития и участвалите в тях лица. Не е споделено и изразеното становище на прокурора за проявено лекомислие от страна на обвиняемия и за приложението на чл. 61, ал. 1 НК. Дадени са указания за допълнителен разпит на част от разпитаните свидетели.

На основание чл. 243, ал. 7 настоящият състав счита, че протестът на прокурора е допустим.

Настоящият състав, като разгледа по същество определението на районния съд, го намери за правилно, а отменото с него постановление за прекратяване на наказателното производство – за необосновано и незаконосъобразно. Съображенията на съда са следните:

Хипотезите за прекратяване на наказателното производство от прокурора в ДП са визирани в чл. 243 НПК. В правомощията на прокурора е да прецени дали да прекрати наказателното производство или да внесе делото с обвинителен кат (ОА) в съда. При обжалване на постановлението за прекратяване на ДП съдът на първо място е длъжен да провери обосноваността на постановлението, а след това – неговата законосъобразност.

Проверката на обосноваността на прокурорския акт означава, че съдът е длъжен да провери дали установените по делото фактически обстоятелства съответстват на събраните по делото доказателствени материали, оценени поотделно и в тяхната съвкупност. За да се приеме, че постановлението е обосновано, са необходими две кумулативно дадени предпоставки:

– да са събрани всички необходими и възможни доказателства, респективно да е налице пълнота на доказателствата;

– фактическите изводи, които прокурорът е направил, да са логически издържани и да следват от доказателствата по делото.

Настоящият състав се солидаризира с извода на районния съд, че постановлението на прокурора е необосновано. Настоящата инстанция се съгласява с извода за необходимост от извършване на допълнителни действия по разследването с цел установяване на всички релевантни факти – преразпит на свидетели с цел установяване субективната страна на деянието. В тази насока следва изрично да се подчертае, че разследването страда от непълнота в тази насока – св. С.Б. в разпитите си изрично е посочила, че преди деянието е съобщила на обвиняемия за възрастта си. Игнорирането на показанията ѝ от страна на прокуратурата буди недоумение; от друга страна, районната прокуратура е приела, че показанията ѝ са изолирани от другите доказателства, без да предприеме необходимата активност за изясняване на този важен въпрос. Същевременно е акцентирано на формираното у свидетелката женско самосъзнание, което не означава, че обвиняемият не е знаел за възрастта ѝ. Отделно от това при обсъждане на поведението ѝ районната прокуратура не е съобразила показанията на св. Н., потвърждаващи показанията на пострадалата. Не са съобразени и показанията на св. О. По отношение на липсата на анализ на доказателствения материал в неговата съвкупност районният съд е изтъкнал много подробни и задълбочени мотиви, към които настоящата инстанция се присъединява и не намира за необходимо да преповтаря.

Същевременно настоящият съд не може да не отбележи следното:

При провеждане на разследването не е съобразено, че в настоящия случай то е свързано със сексуално посегателство спрямо малолетно лице. Налице е пасивност от страна разследващите органи относно изясняването на субективната страна на деянието. По отношение на деянията против половата неприкосновеност спрямо малолетни лица международните стандарти, свързани с наказателноправната закрилата на жертвите от престъпления, са завишени. Въведените от ЕС стандарти са обективирани в Хартата на основните права (2007/C 303/01), Рамково решение на Съвета относно борбата със сексуалната експлоатация на децата и детската порнография (2004/68/JHA), Рамково решение на Съвета относно борбата с трафика на хора (2002/202/629 JHA), Рамково решение на Съвета от 15.03.2001 г. относно правното положение в наказателното производство на жертвите от престъпления (2001/220 JHA). Тези стандарти, както и подписаната от Република България Конвенция 201 на СЕ за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуална злоупотреба ясно демонстрират нетърпимостта на съвременните демократични общества към всички форми на сексуално насилие срещу децата. Пострадало е лице, което е уязвимо с оглед на възрастта си. Обект на посегателство е половата неприкосновеност. Накърнени са основни права по смисъла на чл. 3 от ЕКПЧ, свързани със забрана за унизително отношение. Спрямо пострадалите лица е необходимо да се провежда както бързо, така и ефективно разследване.

Тази забележка се налага с оглед задължението на държавата по чл. 3 ЕКПЧ да осигури на жертвата ефикасно разследване, което да доведе до установяване и наказване на извършителите на този вид деяния. В същия смисъл е и Решение от 04.12.2003 г. по делото "М. Ч. срещу България" на ЕСПЧ, в което е отбелязано изрично, че наказването на сексуалните действия, извършени без взаимно съгласие, независимо дали жертвата се е съпротивлявала или не, е необходимо за ефикасна защита на жените срещу насилието. Необходимо е разследващите органи да проучат всички факти и да вземат решение въз основа на преценката на всички съпътстващи обстоятелства, като се имат предвид произтичащите от чл. 3 ЕКПЧ позитивни задължения на държавата да установи и ефективно да прилага наказателноправна система, наказваща всички форми на сексуален тормоз. Пасивността на разследващите органи относно изясняване на съществени за доказването обстоятелства, както и превратният анализ на доказателствената съвкупност несъмнено сочат за игнориране правата на жертвата в наказателното производство, респективно за въвеждане на изисквания към поведението ѝ, без да се съобрази малолетието ѝ и специфичните ѝ нужди от защита.

Настоящият съд изцяло споделя и изводите на районния съд относно неприложимостта на чл. 61, ал. 1 НК спрямо обвиняемия. Тези изводи са задълбочени, съответстват на доказателствената съвкупност и са съобразени изцяло с практиката и теорията, поради което не следва да бъдат преповтаряни. Само следва да се допълни, че конкретната степен на обществена опасност на деянието е висока, доколкото несъмнено чрез него е повлияно върху формирането на детския организъм, върху преждевременното сексуално съзряване, върху нормалното психологично израстване на личността и нейната социализация.

Същевременно не може да не направи впечатление различният подход на районната прокуратура при формиране на изводите ѝ относно обвиняемия – акцентира се върху установените черти на психически неустойчив юноша; дава се приоритет на обясненията му, без да се прави взаимовръзка с установените обективни факти и доказателства по делото; преувеличава се поведението на пострадалата. Последното е без значение, доколкото съгласно българското законодателство малолетните не са в състояние да формират правно валидна воля.

В заключение – като е отменил постановлението на районната прокуратура, районният съд е постановил законосъобразен и правилен съдебен акт, който следва да се потвърди.